

Kritik mot Kriminalvården, frivården Södertörn, för handläggningen av en personutredning

Beslutet i korthet: På begäran av hovrätten genomfördes en personutredning gällande en person som hade dömts till fängelse i tingsrätten. Under målets handläggning i tingsrätten hade frivården lämnat två yttranden. Syftet med att hovrätten beslutade att inhämta ett tredje yttrande från frivården var att utreda förutsättningarna för kontraktsvård. Trots detta beslutade frivården att avsluta kontraktsvårdsutredningen utan att lämna något förslag till särskild behandlingsplan. JO är kritisk till att frivården avslutade utredningen med hänvisning till det straffvärde som tingsrätten hade funnit att brottsligheten hade. Enligt JO kan det förhållandet att hovrätten begärde ytterligare en kontraktsvårdsutredning inte tolkas på annat sätt än att hovrätten inte uteslöt möjligheten att döma till en sådan påföljd.

Eftersom kontraktsvårdsutredningen avbröts bedömde personutredaren att det saknades anledning att redogöra för kontakten med socialtjänsten i yttrandets utredningsdel. Anteckningarna avseende kontakten med socialtjänsten sparades inte heller. Eftersom gallringen av underlaget till yttrandet verkar ha gjorts i enlighet med Kriminalvårdens dokumenthanteringsplan avseende personutredning och frivård finner JO inte anledning att kritisera frivården för avsaknaden av dokumentation. JO uttalar dock att utredningsåtgärder kan behöva dokumenteras på ett tydligt sätt även när en kontraktsvårdsutredning avslutas utan att frivården lämnar ett förslag till särskild behandlingsplan. JO har därför för avsikt att följa upp Kriminalvårdens överväganden rörande behovet av ändrade föreskrifter avseende dokumentation.

Bakgrund

I en anmälan som kom in till JO den 1 oktober 2013 klagade AA på hur en frivårdsinspektör vid Kriminalvården, frivården Södertörn, agerat när hon gjorde en personutredning och lämnade två yttranden till Solna tingsrätt enligt lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m., LPu. Bakgrunden till klagomålen var att frivården Södertörn på begäran av Solna tingsrätt hade genomfört en personutredning gällande AA – som stod åtalad för brott – i syfte att utreda förutsättningarna för s.k. kontraktsvård. I frivårdens första yttrande anfördes bl.a. att AA inte hade behov av en så ingripande behandling som placering på behandlingshem. AA:s försvarare uppmärksammade tingsrätten på att det fanns en rad allvarliga fel i yttrandet. Tingsrätten begärde då att frivården skulle göra en ny bedömning i påföljdsfrågan efter nya

kontakter med AA:s hemkommun. Det andra yttrandet skrevs av samma handläggare som det första och utmynnade i samma slutsats.

I ett beslut den 3 september 2014 (JO:s dnr 5436-2013) konstaterade dåvarande chefsJO Elisabet Fura att det fanns motstridiga uppgifter i det första yttrandet och att yttrandet i viss utsträckning var missvisande. ChefsJO uttalade också att det, mot bakgrund av förhållandena i det aktuella fallet, hade varit lämpligare att låta någon annan tjänsteman göra den kompletterande utredningen och skriva det nya yttrandet. ChefsJO uttalade även att det var anmärkningsvärt att möjligheten att få den misstänktes hemkommun att bekosta en behandling för spelmissbruk inte hade utretts uttömmande. Frivården kritiserades även för brister i dokumentationen av utredningsåtgärder som hade vidtagits under personutredningen.

I en dom den 18 oktober 2013 dömde Solna tingsrätt AA till fängelse i två år och tre månader. I påföljdsdelen redogjorde tingsrätten bl.a. för innehållet i frivårdens båda yttranden. Tingsrätten fann att straffvärdet för de gärningar AA skulle dömas för uppgick till tre års fängelse. Efter att ha tagit hänsyn till omständigheter som enligt 29 kap. brottsbalken påverkar straffvärdet i förmildrande riktning fann dock tingsrätten att fängelsestraffet skulle begränsas till två år och tre månader. Påföljden bestämdes till fängelse med hänvisning till presumptionen att ett fängelsestraff ska dömas ut om brottsligheten har ett straffvärde som motsvarar eller överstiger ett års fängelse.

Sedan AA överklagat tingsrättens dom beslutade Svea hovrätt att inhämta ytterligare ett yttrande från frivården avseende förutsättningarna för kontraktsvård.

Den 28 augusti 2014 lämnade frivården sitt tredje yttrande gällande AA. Av yttrandet till hovrätten framgår bl.a. följande:

Frivården har utrett förutsättningarna för ett förslag på skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård. [AA:s] vårdbehov bedöms i dagsläget kunna tillgodoses genom öppenvårdsinsatser avseende psykisk ohälsa och spelmissbruk. [– –] Sammantaget bedöms den relevanta insatsen som jämförelsevis mindre ingripande. De nu aktuella brotten har ett straffvärde, bedömt utifrån tingsrättens dom, som överskrider vad som normalt anses vara den övre gränsen för när kontraktsvård kan komma ifråga som påföljdsalternativ. Mot bakgrund av detta har frivården beslutat att avsluta kontraktsvårdsutredningen utan förslag på behandlingsplan.

Av frivårdens utredning framgår bl.a. att det behandlingshem med särskild inriktning mot spelmissbruk som AA tidigare hade besökt hade lagt ned sin verksamhet. De mest kvalificerade insatserna mot spelmissbruk erbjöds vid tidpunkten för yttrandet istället inom ramen för öppenvård.

Vidare framgår att frivården varit i kontakt med socialtjänsten i AA:s hemkommun för att utröna förutsättningarna för samverkan kring kontraktsvård. Mot bakgrund av frivårdens inställning i påföljdsfrågan redogjordes dock inte närmare för vad som framkommit.

I en dom den 15 september 2014 bestämde Svea hovrätt påföljden till skyddstillsyn förenad med fängelse i tre månader. I påföljdsdelen redogjorde hovrätten för innehållet i frivårdens yttrande. Hovrätten ansåg att straffvärdet motsvarade fängelse ett år och sex månader, efter beaktande av vissa förmildrande omständigheter. Hovrätten konstaterade vidare att AA hade ett påtagligt vårdbehov men att en skyddstillsyn med en särskild föreskrift om vård inte kunde anses vara en tillräckligt ingripande påföljd med hänsyn till gärningens straffvärde. Enligt hovrätten gjorde inte straffvärdet i sig att det var uteslutet att döma till skyddstillsyn förenad med en särskild behandlingsplan. Hovrätten konstaterade dock att det saknades möjlighet att döma AA till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan eftersom frivården inte hade föreslagit någon sådan.

Nu aktuell anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 8 april 2015 klagade AA på nytt på Kriminalvårdens, frivården Södertörn, handläggning av personutredningen gällande honom. Han anförde i huvudsak följande:

Fram till dess att JO uttalade kritik mot Kriminalvården vidhöll myndigheten att inga fel hade begåtts och att myndighetens bedömning – att han inte var i behov av en så ingripande behandling som placering på behandlingshem – stod fast. Den tredje personutredningen, som begärdes av Svea hovrätt, skiljer sig från de två tidigare bl.a. på det sättet att frivården i det tredje yttrandet ansåg att han hade ett påtagligt vårdbehov.

Han ifrågasätter Kriminalvårdens hantering av honom och hans ärende som helhet. Avsaknaden av en ekonomisk ansvarsförbindelse beror på att Kriminalvården valt att avbryta utredningen. Han ifrågasätter också att frivården, som skäl för att avbryta den utredning hovrätten begärt, hänvisar till tingsrättens bedömning av gärningens straffvärde. Detta särskilt eftersom Kriminalvården gjort en ”kovändning” avseende hans vårdbehov.

Utredning

Svea hovrätts dom i mål B 10336-13 samt den personutredning och det yttrande avseende AA som frivården lämnat till hovrätten i målet begärdes in och granskades.

Muntliga upplysningar inhämtades från frivården Södertörn. Vid telefonsamtal med frivårdsinspektören BB framkom följande:

Utöver det som framgår av den utredning och det yttrande som lämnats till Svea hovrätt den 28 augusti 2014 finns det inte någon dokumentation kvar i ärendet. Han förde noggranna anteckningar när han hade kontakt med socialtjänsten men dessa anteckningar har gallrats.

Därefter begärde JO att Kriminalvården skulle yttra sig över orsakerna till att den s.k. kontraktsvårdsutredning som Svea hovrätt hade begärt avseende AA avbröts utan att frivården föreslog någon behandlingsplan. Vidare begärde JO att Kriminalvården skulle redogöra för hur muntliga kontakter som frivården tar

under en personutredning med exempelvis socialtjänsten dokumenteras och hur rutinerna för gallring av sådana uppgifter ser ut.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom enhetschefen CC, följande:

Utredningen i ärendet

Uppgifter har inhämtats från frivården Södertörn samt från huvudkontoret, avdelningen för frivård. Information har vidare inhämtats från Kriminalvårdens klientadministrativa system KLAS och KVR. Genom utredningen har sammanfattningsvis följande kommit fram:

Frivården Södertörn

Frivården Södertörn har utrett möjligheterna till behandling utifrån vad som bedömts som ett allvarligt spelmissbruk. Sett till det vårdbehov som framkommit vid den aktuella personutredningen, övervägde frivården institutionsvård. Då den enda vårdgivare som erbjudit kvalificerad behandling för spelmissbruk hade lagt ner sin verksamhet återstod att söka öppenvårdsalternativ. Av personutredningen framgår att personens allmänna situation då bedömdes vara så pass stabil att hans vårdbehov sammantaget bedömdes kunna tillgodoses genom öppenvårdsinsatser. Efter en uttömmande utredning av tillgängliga insatser kvarstod Kriminalvårdens egna spelprogram om 24 timmar i kombination med kontrollerad behandling av hans bipolära sjukdom, inklusive medicinering, därtill fullständig nykterhet under övervakningsåret som det enda tillgängliga och relevanta alternativet. Sammantaget bedömdes den relevanta insatsen som jämförelsevis mindre ingripande.

De insatser som enligt personutredningen skulle krävas är kontrollerad behandling av AA:s bipolära sjukdom, inklusive medicinering, i samverkan med den psykiatriska vården, därtill fullständig nykterhet under övervakningsåret samt medverkan i Kriminalvårdens grupprogram med inriktning mot spelmissbruk. Det senare består av åtta möten om vardera tre timmar, alltså sammanlagt 24 timmar. Insatsen bedömdes inte som tillräckligt ingripande med tanke på längden på det straff som AA dömts till av tingsrätten. Dessutom bedömdes att de aktuella brotten har ett straffvärde som, utifrån tingsrättens dom, överskrider vad som normalt anses vara den övre gränsen för när kontraktsvård kan komma i fråga som påföljdsalternativ (se Högsta domstolens avgörande i NJA 2006 s. 212). Frivården beslutade därför att avsluta kontraktsvårdsutredningen utan förslag på behandlingsåtgärd.

Uppgifter som inhämtas under utredningen dokumenteras och gallras på följande sätt. De uppgifter som bedöms behöva framgå till domstolen dokumenteras i yttrandet. I kontraktsvårdsutredningar som inte utmynnat i ett förslag om kontraktsvård loggas inte hur och när samtliga kontakter tagits. När dom/domsbevis inkommer till frivården gallras personutredningsmappen och med det gallras de eventuella noteringar som frivårdens utredare gjort som stöd för minnet. Om en person döms till en kriminalvårdspåföljd bifogas personutredningen i befintlig eller nyskapad journal.

Avdelning frivård

Dokumentation av muntliga kontakter

Vid personutredning ska registeruppgifter från socialnämnden alltid inhämtas. Av registeruppgifter framgår om aktuell klient är, eller under senare tid har varit, aktuell för utredningar och/eller insatser vid socialtjänsten. När utredningen visar att det finns behov av vård eller behandling mot missbruk/beroende ska samråd med socialnämnden ske så snart som möjligt. Det gäller särskilt vid bedömningen av förutsättningarna för kontraktsvård. Syftet med att inhämta register-

uppgifter och referensuppgifter är att få ett så komplett underlag för utredningen som möjligt för att därigenom kunna vitsorda eller vederlägga den misstänktes egen berättelse. Uppgifterna från socialtjänsten såväl som från andra referenser ska dokumenteras i yttrandet till domstolen. I fråga om uppgifter som inte utgör registeruppgifter ska socialsekreterare eller annan uppgiftslämnare dokumenteras med namn och övriga kontaktuppgifter.

Socialtjänstens generella vård- och kostnadsansvar för missbrukare m.fl. gör det angeläget att vårdbehov, behandlingsinsatser och kostnader bedöms i samråd mellan Kriminalvården och socialtjänsten. Socialtjänsten ska därför i normalfallet vara delaktig i utredningen och i val av vårdgivare. Undantag kan göras om klienten inte tidigare varit aktuell inom socialtjänsten och det inte är aktuellt att socialtjänsten ska betala vare sig slutet eller eventuellt efterföljande öppenvård efter alternativstraffets slut.

Frivården ska inhämta ansvarsförbindelse från socialtjänsten om att överta kostnadsansvaret vid tänkt villkorlig frigivning och bifoga den till yttrandet till domstolen. Ansvarsförbindelsen ska vara skriftlig och ange att socialtjänsten är beredd att ta hela kostnadsansvaret utöver det som faller på Kriminalvården. Det räcker inte med en ansvarsförbindelse som täcker en del av tiden med möjlighet till förlängning. Även i de fall ansvarsförbindelsen enbart avser eftervården ska ansvarsförbindelse inhämtas. Om ansvarsförbindelse saknas bör skälen till det redovisas i utredningen. Frivården bör i sådana fall avstå från att föreslå kontraktsvård, såvida det inte framstår som uppenbart att Kriminalvården kan bära hela kostnadsansvaret.

Rutiner för gallring av dokumentationen

Innan ett ärende avslutas ska akten rensas. Rensning innebär att ur akten ta bort sådant som inte är allmänna handlingar och som inte ska arkiveras. Rensningen ska omfatta handlingar som inte är allmänna och som inte har betydelse för förståelsen av motiven till beslut eller på något annat sätt tillför ärendet sakuppgift. Handlingar som tillför ärendet sakuppgifter, t.ex. en tjänsteanteckning, får inte rensas. Rutiner för hur en akt rensas finns i Kriminalvårdens handbok om diarieföring för registratorsfunktion och handläggare 2010:4, s. 53 och 54.

Av Kriminalvårdens dokumenthanteringsplan avseende personutredning och frivård (2013-04-26, dnr 2013-6287) framgår följande om gallring. Underlag för en personutredning, så som utdrag från Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan och socialtjänsten, gallras när domen kommer. Personutredningen bevaras dock i klientens journal, vilken upprättas i samband med dom till kriminalvårdspåföljd om den inte redan har upprättats vid tidigare dom. Gallring av personutredning sker först tio år efter verkställd påföljd, inklusive prövotid, i enlighet med Riksarkivets föreskrifter om bevarande och gallring hos Kriminalvården RA-MS (2008:65).

Författningsbestämmelser

I 30 kap. brottsbalken, BrB, finns bestämmelser om val av påföljd. Enligt 30 kap. 9 § BrB ska rätten vid val av påföljd som skäl för skyddstillsyn beakta om det finns anledning att anta att denna påföljd kan bidra till att den tilltalade avhåller sig från fortsatt brottslighet.

Av 2 st. 3 p. i samma bestämmelse framgår att som särskilda skäl för skyddstillsyn i stället för fängelse kan rätten beakta om missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som kräver vård eller annan behandling i väsentlig grad har bidragit till att brottet har begåtts och den tilltalade förklarar sig villig att gå igenom lämplig behandling som enligt en för honom uppjord plan kan anordnas i samband med verkställigheten.

Enligt 28 kap. 6 a § BrB ska i fall som avses i 30 kap. 9 § andra stycket 3 rätten, om den planerade behandlingen är av avgörande betydelse för att döma till

skyddstillsyn, i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd.

Bestämmelser om personutredning finns i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m., LPu. Enligt 1 § LPu ska ett yttrande hämtas in från Kriminalvården när det i ett brottmål för att avgöra påföljdsfrågan eller annars behövs en särskild utredning om en misstänkts personliga förhållanden eller om åtgärder som kan antas bidra till att han eller hon avhåller sig från fortsatt brottslighet.

Den utredning som behövs för yttrandet ska enligt 3 § LPu ombesörjas av Kriminalvården.

Av 6 § första st. LPu framgår att en socialnämnd på begäran av rätten, åklagaren eller Kriminalvården ska lämna upplysningar om den misstänkte och föreslå de åtgärder som nämnden anser behövs för att främja hans anpassning i samhället.

Närmare bestämmelser om personutredning i brottmål finns i förordningen (1992:289) om särskild personutredning i brottmål m.m., FPU. Enligt 2 § FPU ska Kriminalvårdens yttrande och den utredning som behövs för yttrandet anpassas efter rättens behov av beslutsunderlag i varje enskilt fall.

Av 6 § andra stycket FPU framgår gällande kontraktsvårdsutredning bl.a. följande. Förslag till en sådan behandlingsplan som avses i 28 kap. 6 a § brottbalken ska utredas och upprättas av Kriminalvården genom det frivårds kontor inom vars verksamhetsområde den misstänkte är bosatt eller annars uppehåller sig. Förslaget ska alltid utformas i samverkan med socialtjänsten och den som ska svara för behandlingen samt innehålla en utredning om den misstänktes missbruk och andra förhållanden av betydelse för behovet av vård eller annan behandling. Förslaget ska fogas till yttrandet som bilaga. Det ska framgå om den misstänkte har godkänt planen.

Kriminalvårdens bedömning

Kriminalvårdens åtgärd att avbryta kontraktsvårdsutredningen

I aktuellt fall har Svea hovrätt begärt en kontraktsvårdsutredning. Kriminalvården konstaterade under sin utredning att det inte fanns skäl att fortsätta och avbröt därför kontraktsvårdsutredningen, bl.a. med hänvisning till det höga straffvärde som tingsrätten funnit att gärningen hade.

Kontraktsvård är en ingripande påföljd som ska svara mot den reaktion på brottet som annars hade blivit aktuell. Som lagstiftningen är uppbyggd innebär det att Kriminalvården med nödvändighet måste beakta brottslighetens svårighet vid planerandet av behandlingen (se t.ex. Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, 2:a upplagan, 2012, s. 384).

I förevarande fall framgår av utredningen att endast s.k. öppen vård återstod som ett möjligt alternativ. I regel accepteras inte öppen vård som kontraktsvård. Således skriver Borgeke (a.a. s. 385) att öppen vård av domstolarna tillämpas återhållsamt och i vart fall endast då det alternativa fängelsestraffet motsvarar en eller annan månads fängelse. Vid längre fängelsestraff krävs normalt institutionsvistelse för att behandlingen ska kunna godas som kontraktsvård.

Hovrätten har dömt AA till skyddstillsyn i förening med fängelse tre månader. Det svarar mot ett högt straffvärde (jfr Borgeke, a.a. s. 401). Att i en sådan situation döma till en kontraktsvård som endast innefattar öppen vård framstår inte som realistiskt. Att avbryta kontraktsutredningen i förevarande fall tycks därför i sig ha varit en motiverad åtgärd.

När Kriminalvården i ett enskilt fall konstaterar att det inte finns skäl att fortsätta en kontraktsvårdsutredning genomförs normalt enbart en fördjupad personutredning. En motiverad redogörelse för varför det saknas förutsättningar för kontraktsvård ska då lämnas i yttrandet till domstol, jfr Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:4) om personutredning och yttrande i brottmål,

FARK PU, respektive Handbok om personutredning och yttrande till domstol i brottmål (2014:5).

I enlighet härmed har Kriminalvården i aktuellt fall gett in ett yttrande till Hovrätten och där motiverat sitt ställningstagande att avbryta kontraktsvårdsutredningen, även om det inte uttryckligen framgår av yttrandet att det inte fanns något alternativ till öppen vård. Hovrätten har inte invänt eller efterfrågat något förtydligande från Kriminalvårdens sida.

I sammanhanget kan nämnas att AA under sin verkställighet av utdömd skyddstillsyn genomgått Kriminalvårdens spelprogram på frivården Södertörn. Han har även haft kontakt med psykiatrin och där genomfört viss programverksamhet och erhållit adekvat medicinering. Det finns även en plan för ytterligare insatser.

Dokumentation och gallring

Kriminalvården har ovan redogjort för vad som gäller ifråga om dokumentation och gallring. Utgångspunkten är att uppgifter som hämtas in från socialförvaltningen, och andra referenser, ska dokumenteras i utredningsdelen av yttrandet som expedieras till domstolen. I fråga om uppgifter som inte utgör registeruppgifter ska socialsekreterare eller annan uppgiftslämnare dokumenteras med namn och övriga kontaktuppgifter. I aktuellt ärende har personutredaren bedömt att det saknas anledning att redogöra för kontakten med socialtjänsten eftersom kontraktsvårdsutredningen avbrutits. Det har inte heller sparats några anteckningar avseende kontakten.

Kriminalvården är väl medveten om att JO i sitt beslut den 3 september 2014, dnr 5436-2013, redogjort för vikten av dokumentation i samband med personutredning. Kriminalvården delar JO:s bedömning och anser att det finns ett behov av att utredningsåtgärder dokumenteras på ett tydligt sätt, även när en kontraktsvårdsutredning avslutas utan förslag till behandlingsåtgärd. Kriminalvården kommer därför att överväga om nuvarande föreskrifter om dokumentation och gallring i tillräcklig grad svarar upp mot detta behov.

AA:s kommentarer

AA kommenterade remissvaret och framförde att han vill att hela frivårdens hantering av honom och hans ärende granskas. Hans rättsprocess har försenats ett och ett halvt år på grund av frivårdens agerande.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt yttrande redogjort för de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Bedömning

Inledning

AA har uttryckt missnöje med frivårdens hantering av hela hans ärende. Han ifrågasätter bl.a. hur frivårdens bedömning av hans vårdbehov kunde bli så annorlunda vid den sista utredningen jämfört med de två tidigare. Han är vidare missnöjd med att hans rättsprocess försenats på grund av hur frivården hanterat personutredningarna gällande honom. JO granskar främst om myndigheterna har handlagt ärenden på ett korrekt sätt i formellt avseende. JO kan inte ändra myndigheters beslut och brukar inte ta ställning till om myndigheters beslut och bedömningar är riktiga i sak. Jag finner inte skäl att frånga den principen i detta fall. Det gör att jag inte kommer att uttala mig om frivårdens bedömning av AA:s vårdbehov i de olika yttrandena var riktig. Jag kommer inte heller att

uttala mig om huruvida det var riktigt av frivården av avbryta den kontraktsvårdsutredning som hovrätten hade begärt.

Min granskning i det aktuella ärendet har inskränkt sig till två frågor. Den första frågan rör orsakerna till att den kontraktsvårdsutredning som hovrätten hade begärt avseende AA avbröts utan att frivården föreslog någon behandlingsplan. Den andra frågan är hur muntliga kontakter som frivården tar under en personutredning dokumenteras och hur rutinerna för gallring av sådana uppgifter ser ut. Jag kommer nedan att behandla dessa båda frågor.

Frivårdens motivering till att kontraktsvårdsutredningen avslutades

När Svea hovrätt påbörjade handläggningen av AA:s mål fanns det en tingsrättsdom där AA hade dömts till fängelse två år och tre månader. Det fanns vidare två yttranden som frivården lämnat efter det att tingsrätten uttryckligen hade angett att utredningen skulle inriktas på att utreda förutsättningarna för kontraktsvård. Trots det innehöll inget av frivårdens yttranden någon särskild behandlingsplan.

Under målets beredning beslutade Svea hovrätt att inhämta ett tredje yttrande från frivården avseende förutsättningarna för kontraktsvård. Trots detta beslutade frivården att avsluta kontraktsvårdsutredningen utan att lämna något förslag på en särskild behandlingsplan. Frivården motiverade sitt beslut med att brottens straffvärde, bedömt utifrån tingsrättens dom, överskred vad som normalt anses vara den övre gränsen för när kontraktsvård kan komma ifråga. Av frivårdens utredning inför det tredje yttrandet framgår bl.a. att det behandlingshem med särskild inriktning mot spelmissbruk som AA tidigare hade besökt hade lagt ned sin verksamhet. Vidare framgår att vid tidpunkten för yttrandet erbjöds de mest kvalificerade insatserna mot spelmissbruk i stället inom ramen för öppenvård.

Av 2 § förordningen (1992:289) om särskild personutredning i brottmål m.m. framgår att frivårdens yttrande och den utredning som behövs för yttrandet ska anpassas efter rättens behov av beslutsunderlag i varje enskilt fall. Jag har förståelse för att det kan finnas situationer där det inte går att föreslå en särskild behandlingsplan trots domstolens uttryckliga önskemål. Att det inte finns någon vårdgivare som kan erbjuda den vård och behandling som krävs för den enskilde kan förstås vara ett godtagbart skäl för att avstå från att lämna en sådan plan. Som jag framhållit ovan tar jag inte ställning till om det var riktigt av frivården att avbryta kontraktsvårdsutredningen. Det jag är kritisk till i frivårdens hantering av AA:s ärende är emellertid att frivården avslutade kontraktsvårdsutredningen med hänvisning till det straffvärde som tingsrätten hade funnit att brottligheten hade. Det förhållandet att hovrätten begärde ytterligare en kontraktsvårdsutredning kan inte tolkas på annat sätt än att hovrätten inte uteslöt möjligheten att döma till en sådan påföljd. Jag vill understryka att det inte är upp till frivården att göra en bedömning av straffvärdet och avsluta en kontraktsvårdsutredning som domstolen har begärt på grund av att straffvärdet,

enligt frivården, anses vara för högt. Ett sådant agerande från frivården fråntar domstolen möjligheten att döma till kontraktsvård. Om orsaken till att kontraktsvårdsutredningen avbröts var att det inte längre fanns någon vårdgivare som kunde erbjuda den vård som AA var i behov av borde det ha framgått av frivårdens yttrande. Sammanfattningsvis förtjänar frivården kritik för hur yttrandet till hovrätten utformades.

Behovet av dokumentation

Kriminalvården har i sitt yttrande redogjort för vad som gäller ifråga om dokumentation och gallring i ärenden om personutredning. Utgångspunkten är att uppgifter som hämtas in från socialförvaltningen, och andra referenter, ska dokumenteras i utredningsdelen av det yttrande som expedieras till domstolen. I fråga om uppgifter som inte utgör registeruppgifter ska socialsekreterare eller annan uppgiftslämnare dokumenteras med namn och övriga kontaktuppgifter. I det nu aktuella ärendet bedömde personutredaren att det saknades anledning att redogöra för kontakten med socialtjänsten i utredningsdelen eftersom kontraktsvårdsutredningen avbröts. Anteckningarna avseende kontakten med socialtjänsten sparades inte heller.

Eftersom gallringen av underlaget till yttrandet verkar ha gjorts i enlighet med Kriminalvårdens dokumenthanteringsplan avseende personutredning och frivård finns det inte anledning för mig att kritisera frivården för att anteckningarna från kontakten med socialtjänsten inte sparats.

Som Kriminalvården nämnt har det från JO:s sida tidigare framhållits att det finns ett behov av att utredningsåtgärder dokumenteras på ett tydligt sätt (se dnr 5436-2013). Det gäller enligt min mening även när en kontraktsvårdsutredning avslutas utan att frivården lämnar ett förslag till särskild behandlingsplan. En tydlig dokumentation underlättar om någon annan tjänsteman ska ta över ansvaret för utredningen. Dokumentation kan också vara av betydelse om det, som i AA:s fall, ska lämnas ett förnyat yttrande i högre instans. Den är också av stor betydelse vid JO:s granskning av hur Kriminalvården fullgör sina uppgifter och möjliggör över huvud taget en kontroll i efterhand av vad som hänt i en utredning. Jag ser därför positivt på att Kriminalvården har för avsikt att överväga om nuvarande föreskrifter om dokumentation och gallring i tillräcklig grad tillgodoser behovet av att dokumentation av utredningsåtgärder sparas. Jag har för avsikt att följa upp vilka överväganden Kriminalvården gör i detta avseende och vilka eventuella åtgärder de leder till från Kriminalvårdens sida.

Ärendet avslutas.